

6. The camp of the rights of national Menshins in Ukraine: Special dopovid of the Upgraded Supreme For the sake of Ukraine of the rights of the people. Kyiv, 2006. P.23. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.ombudsman.gov.ua/>
7. Shityuk M.M. Nimsi Ivdennogo to the region of the Ukraine's Ukrainian State 1991 - 2009 p. / M.M. Shityuk. Povne zibrannya naukovih prats [Text]: 35 tons. T. 21. Mykolaiv: Vidavnictvo Irini Gudim, 2012.

УДК 378.147

Коляда І.А., Юрчишин П.В.
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м.Київ

ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ У БОРОТБІ ЗА ПРАВА УГКЦ АРХІЄПІСКОПА ВОЛОДИМИРА СТЕРНЮКА: СТАН НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОГЛЯД ДЖЕРЕЛ

У статті І.Коляди, П.Юрчишина «Життя та діяльність у боротьбі за права УГКЦ архієпископа Володимира Стернюка: стан наукового дослідження та огляд джерел» здійснено спробу аналізу джерел та історіографії присвячених особистості владика В. Стернюка, систематизовано напрацювання сучасних українських дослідників життєвого шляху Володимира Стернюка, охарактеризовано та окреслено основні особливості сучасного етапу розвитку історичної наукової думки в Україні, проблеми дослідження обраної теми в контексті розвитку історіографії в цілому.

Ключові слова: УГКЦ, «катакомбна церква», суспільно-політичні процеси, біографістика, методологія дослідження, концепт, історіографія.

Коляда І.А., Юрчишин П. Жизнь и деятельность в борьбе за права УГКЦ архиепископа Владимира Стернюка: состояние научного исследования и обзор источников.

В статье И.Коляда, П.Юрчишина «Жизнь и деятельность в борьбе за права УГКЦ архиепископа В.Стернюка: изучение проблемы и характеристика источников» впервые в историографии проанализировано комплекс источников, позволяющих комплексно рассмотреть проблему, сделана попытка систематизировать основные работы современных историков по изучаемой проблеме, раскрыть основные направления дальнейшего изучения проблемы.

Ключевые слова: УГКЦ, «катакомбная церковь», биографистика, общественно-политические процессы, «методология исследования», концепт, историография.

I. Kolyada, P. Yurchishin. Life and Work in the Struggle for the Rights of the UGCC by Archbishop Vladimir Sterniuk: State of Scientific Research and Survey of Sources.

In the article of I. Kolyada, P. Yurchishin "Life and Activities in the Fight for the Rights of the UGCC of Archbishop V. Sterniuk: Study of the Problem and Characterization of the Sources problem, reveal the main directions for further study of the problem.

Key words: UGCC, "catacomb church", biography, social and political processes, research methodology, concept, historiography

Актуальність. Сучасне суспільно-політичного життя в Україні визначило і зміни в українській історичній науці, зростаючої ролі світоглядності історичних знань, що забезпечує реалізацію не лише наукових, а й соціокультурних функцій історії (почуття громадянства, історична пам'ять, критичне мислення, формування в суспільстві об'єктивної картини про минуле). Здобутки академічної історичної науки, які часто не виходять за межі вузького кола науковців, повинні стати надбанням суспільства в цілому, і в першу чергу – молодого покоління українців, формування історичної пам'яті позбавленої міфологем та ідеологем минулого.

У часи незалежності українська історична наука поступово стає інтегральною частиною світової історіографії, формування нового стилю історіографічного мислення, розмаїття методологій аналізу джерел, науковий прагматизм, орієнтація на сучасний ринок ідей. Не виключенням у цьому контексті є й обрана нами тема, яка передбачає аналіз та всебічну характеристику різнопланових за методологічними підходами історичних праць, які дозволили б висвітлити суспільно-політичну ситуацію у Західній Україні у період першої половини ХХ ст., суспільні та конфесійні впливи на життя і громадсько-політичну й душпастирську діяльність одного з очільників «катакомбної» УГКЦ архієпископа Володимира Стернюка.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі систематизації та аналізу історіографії й огляду джерел присвячених висвітленню життєвого шляху владика Володимира Стернюка.

Комплекс проаналізованих нами досліджень включає історіографічні напрацювання українських та зарубіжних істориків, які умовно ми поділяємо на: методологічні, загальні, фонові, тематичні та спеціальні роботи. Першу групу складають методологічні роботи з біографістики, що дозволили використати апробований інструментарій для формування всебічного уявлення про епоху, вивчити чинники та впливи на життя й діяльність Володимира Стернюка у контексті епохи становлення та розвитку модерної української нації. Тому важливими для нашого дослідження стали роботи таких українських вчених-біографістів, а саме С. Ляшко [17] доробок якої присвячено розробці світоглядних засад розвитку української біографістики, формуванню інтегрованих національних біографічних ресурсів, розвитку просопографії; вивченню подій минулого та їхніх наслідків крізь людський чинник або з урахуванням його впливу; дослідженню генеалогічних зв'язків. До

другої групи опрацьованої нами у ході дослідження літератури належать роботи загального характеру – енциклопедичні видання. Так, «Енциклопедія історії України (ЕІУ) у 10 т. — Т. 1–10. — А–В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України.— К.: В-во «Наукова думка», 2003–2013» [9] дозволила хронологічно з'ясувати основні факти біографії архієпископа о. Володимира Стернюка. Суспільно-політичну та культурну ситуацію в СРСР, в Україні у ХХ ст. розкриває третя група праць авторів В. Гриневича[5], Т. Гунчака [6], В. Литвина[34], які використані в нашій роботі як фонові. Матеріал поданий авторами колективної монографії «Політична історія України. ХХ століття: У 6 т.» (К., 2002-2003р.) [23], дозволив відтворити складні, суперечливі процеси здійснення соціальних і національно-визвольних революцій 1917-1921 рр., що склали стрижень життя і розвитку української нації; розкрити пошук теоретико-правових моделей національнодержавної організації та результати спроб їх втілення у суспільну практику, розкрити основні риси та особливості суспільно-політичного життя в Західній Україні у міжвоєнний період ХХ ст., окреслити політичні, соціальні, культурні та ментальні процеси й чинники, які впливали на формування особистості та напрямки діяльності Володимира Стернюка. Деталізувати факти біографії В. Стернюка й висвітлити їх у контексті подій суспільно-політичного, економічного, культурного, релігійного і повсякденного життя українського суспільства за хронологічним принципом У дозволило довідкове видання В. Гриневича «Україна: хроніка ХХ століття: довідкове видання. Рік 1940» (Київ, 2009)[29].

Наступну групу нашої роботи склали тематичні роботи таких авторів: Б. Борцюків[1], В. Пашенка[21], О.Волинець[3], М.Гайковський[4], Т. Марусик[19], В.Марчук[20], Т.Євсєєва[10], які розкривають історію та діяльність УГКЦ. Так, комплексному аналізу історичних обставин, в яких опинилась Українська греко-католицька церква в період Другої світової війни, обставин офіційної ліквідації УГКЦ радянською державною владою шляхом її насильницького «возз'єднання» з РПЦ на т. зв. «Львівському соборі» 1946 р. та участі о. Володимира в цих процесах присвячено монографію проф. Б. Боцюрка «Українська Греко-Католицька Церква і Радянська держава (1939-1950)»[1]. Політику радянсько-комуністичного режиму щодо репресованої церкви, якою була в СРСР УГКЦ, висвітлює релігієзнавча монографія професора В. Пашенка «Греко - католики в Україні (від 40-х рр. ХХ століття до наших днів)»(Полтава, 2003)[21], використання якої дозволило охарактеризувати становищі, в якому перебувала УГКЦ, коли діяльність о. Володимира була спрямована на збереження українських церковних іституцій. Окрім монографічних досліджень варто виділити ряд статей, які дозволили окреслити суспільно-політичні процеси та їхній вплив на історію УГКЦ, висвітлити чинники, що визначили модель поведінки В. Стернюка на різних етапах історії УГКЦ. Помітне місце у вивченні проблеми відносин «держава – церква» займає у роботах таких відомих науковців як Б.Гудзяк,О.Волинець, М.Гайковський, Т.Марусик, В.Марчук. Актуальною у цьому ракурсі є монографія відомого науковця В.Марчука «Українська греко-католицька церква. Історичний нарис»(Київ, 2014), в якій висвітлено провідну роль підпільної УГКЦ у збереженні національної ідентичності та ментальних особливостей західноукраїнського населення. Роль церковної еліти в процесі формування політичної самосвідомості західноукраїнського населення у післявоєнний період аналізувала Т.Євсєєва.

Отже, комплекс тематичних робіт дозволив окреслити суспільно-політичні процеси, їхні впливи на формування світоглядних позицій о. В.Стернюка, вибору ним моделі поведінки, що визначила його долю та вплинула на розвиток подій у самій УГКЦ.

Життєвий шлях о. Володимира Стернюка припадає на дві світові війни, розпад Австро-Угорської імперії, Українську національно - демократичну революцію, періоди перебування Західної України в умовах польського, радянського та нацистського режимів з їхніми репресіями та втратами близьких, ліквідацією, перебуванням в підпіллі, та легалізацією УГКЦ, народженню сучасної Української державності, служінню ідеям та світоглядним цінностям, яким була присвячена його активна організаторська церковна, богословська та педагогічна діяльність. Проте, незважаючи на непересічний життєвий шлях очільника «катакомбної» УГКЦ архієпископа Володимира Стернюка, у сучасній українській історіографії дослідженням життя та діяльності о. Володимира присвячено обмежена кількість історико-біографічних розвідок, проте цілісного історичного дослідження, в якому б акцентувалась увага на комплексному аналізі життя Володимира Стернюка досі немає. Насамперед, це обумовлено тим чинником, що його життєвий шлях почали досліджувати тільки нещодавно. Першість у спробі проаналізувати, дослідити та вивчити життя, діяльність о. Володимира Стернюка належить таким авторам, як: о. Т. Бублик[2], С. Дмитрук[7], М. Кохановська[14], І.Коляда[13], о.Р. Піха[22], П. Юрчишин[13,26], які ми виділяємо в окрему групу – спеціальні роботи. Ієромонах С. Дмитрук у історико-біографічному нарисі «Життя як подвиг для Христа: Curriculum Vitae монаха редemptориста, Місцєблюститєля і Правлячого Архієрєя Києво-Галицької Митрополії Володимира Стернюка»(Львів,2007) зазначає, що феномен постаті владика Володимира переростає національні межі України і впливається могутнім потоком у сонм визначних подій та ісповідників Вселенської Церкви. Автором також доведено, що трансцендентність постаті Володимира Стернюка полягає у тому, що він не тільки утверджував в українстві дух глибокого розуміння вселенськості католицизму, але й мав вплив на процес самоідентифікації українців. На основі архівних джерел, автор розкриває раніше не відомі факти з дитинства Володимира Стернюка, окреслює ідейне коло владика. Аналізу проповідей, праць і публікацій владика у комплексі розвитку проповідництва і публіцистичної діяльності Згромадження Найсвятішого Ізбавителя та УГКЦ присвячено історико-біографічний нарис о.

Руслана Піха «Володимир Стернюк - «Я робив те, що міг. І більше на ніщо не дивився» (Львів, 2018), у якому представлений життєпис митрополита Володимира (Стернюка), як знакового діяча з періоду підпілля УГКЦ. Подія із життя архієпископа Володимира Стернюка, майбутнього очільника «катакомбної» УГКЦ присвячено статті М. Кохановської. «Місце Митрополита Володимира Стернюка у церковно-державних відносинах» (Львів, 2006) та ««Я» та «Інший» у житті Митрополита Володимира Стернюка» (Львів, 2007). Якщо у першій акцентується на життєвих етапах В.Стернюка, стосунках з ідейним колом та відносинами з радянською владою, то у другій на основі джерел, архівних матеріалів, введених уперше у науковий обіг, доведено, що душпастирська діяльність В.Стернюка посприяла збереженню срархічної єдності УГКЦ, її зв'язку пересічними віруючими. Авторка стверджує, що владику утверджував християнські цінності у свідомості українського народу; зроблено висновки про відкритість майбутнього єпископа для потреб мирян; наведено цікаві факти про період навчання у Бельгії та вплив родини на становлення особистості отця, висвітлено основні ідеали душпастирського світобачення та характерні риси характеру й особливостей темпераменту владики о. Володимира. Характеристиці поведінковій моделі о. Володимира Стернюка упродовж 1923-1947 рр. присвячено статтю І. Паламара «Шприхи до портрета Володимира Стернюка» (Львів, 2007), в якій досліджено один із етапів життєвого шляху душпаστοра, подано оцінку його особистості, проаналізовано мотивації дій, розкрито чинники, що у майбутньому визначали його позиції щодо Львівського церковного собору 1946 р. та продовження підпільної священницької діяльності. Проблемі ролі родини, дитинства, Львівського собору на формування і долю о. В.Стернюка присвячено статті І.Коляди та П.Юрчишина («Вплив родини, дитинства, юнацьких років на становлення особистості митрополита УГКЦ Володимира Стернюка» (2018 р.), «Львівський собор 1946 року у долі митрополита УГКЦ Володимира Стернюка та його родини» (2018 р.)

Таким чином, аналіз праць, які відносимо до спеціальних досліджень з окресленої нами проблеми, засвідчує необхідність здійснити комплексне біографічне дослідження життя, церковної та громадсько-політичної діяльності о. Володимира Стернюка, а окремі факти його життєвого шляху знаходимо в процесі аналізу існуючих джерел.

Під час ґрунтовного дослідження та вивчення хронологічно-обмеженої роками життя та діяльності особистості теми, ми на основі аналізу різноманітного і різнопланового матеріалу, використаного у нашій роботі, виділяємо такі групи джерел: 1) праці Володимира Стернюка 2) проповіді о. Володимира; 3) опубліковані збірники документів; 4) епістолярій; 5) інтерв'ю; 6) спогади та вшанування й некрологи; 7) візуальні джерела 8) інтернет-сайти.

Першу групу джерельної бази нашого дослідження становлять праці Володимира Стернюка: «Звернення архієпископа Львівського митрополита Володимира Стернюка «Про лад і порядок в Українській Греко-Католицькій Церкві» (Львів, 1990)[24], «Промова до Папи Івана Павла II про надання правової структури нашій церкві» (Львів, 1900)[24], «Тернистою дорогою йшла Українська Греко-Католицька Церква...» (Львів, 1900)[24], «Стернюк Володимир «Має бути молитва...» : розмова з митрополитом» (Львів, 1991)[24], «Автобіографія Владика Володимира Стернюка/ Володимир Стернюк // Життя як подвиг для Христа / Севастіян Дмитрух» (Львів, 2007)[24], на основі яких вдалось сисметатизувати та структурувати основні події з життя Володимира Стернюка, розкрити світоглядні позиції владики. Богословські проповіді В. Стернюка, що виокремлено у другу групу, опубліковані у працях ієромонаха С. Дмитруха «Життя як подвиг для Христа: *supplicium vitae* монаха редемпториста місцеблжостителя і правлячого архієрея Києво-Галицької митрополії Володимира Стернюка» (Львів, 2007)[7]; та о Р. Кука «Володимир Стернюк - «Я робив те, що міг. І більше на ніщо не дивився»» (Львів, 2018)[7], на основі яких встановлено духовні ідеали Володимира Стернюка, висвітлено найзначніші проблеми у розвитку УГКЦ та її еволюції. Наступну групу становлять опубліковані збірники документів «Ліквідація УГКЦ (1939–1946): Документи радянських органів державної безпеки В 2 т. Т. 2 / за заг. ред. В. Сергійчука.» (Київ, 2006)[15] «Мартирологія українських Церков. В 4 т. Т. 2. Українська Католицька Церква: док., матеріали, християн. самвидав України / упоряд. і ред. : Осип Зінкевич, Тарас Лончина» (Торонто, 1985)[18], які дозволяють визначити юридичне становище УГКЦ в правовому полі Другої Речі Посполитої, встановити еволюцію відносин між підпільною УГКЦ та органами НКВС. «Літопис Голготи України. Т.2» (Львів, 2011)[16], більшість документальних свідчень якого висвітлюють політику радянської влади щодо УГКЦ та містять широкий спектр архівних документів. На основі цих збірників встановлено позицію Володимира Стернюка щодо Львівського церковного собору 1946 р., його вплив на долю самого отця та його родини. Незважаючи на перебування УГКЦ в підпіллі, та небезпекою розкриття структур «катакомбної» церкви, збереглися нечисельні епістолярні джерела, які дозволяють встановити ідейне коло владики, його відносини з офіційним Ватиканом, які опубліковані у працях ієромонаха С. Дмитруха «Життя як подвиг для Христа: *supplicium vitae* монаха редемпториста місцеблжостителя і правлячого архієрея Києво-Галицької митрополії Володимира Стернюка» (Львів, 2007)[7] які ми виділяємо в окрему групу. П'яту групу становлять численні матеріали усної історії (інтерв'ю) серед яких варто виділити «Інтерв'ю з о. Володимиром Стернюком від 13. 09. 1993» (Львів. Інтерв'юер: Борис Гудзяк)[11] та «Інтерв'ю з владикою Володимиром Стернюком від 28. 12. 1994» (Львів. Інтерв'юер: Л. Купчик)[12] які дозволили повніше з'ясувати деталі з біографії В. Стернюка. Спогади про архієпископа Володимира Стернюка, вшанування пам'яті ми виділяємо в шосту групу. Ці матеріали вміщено у книзі ієромонаха С. Дмитруха «Життя як подвиг для Христа: *supplicium*

vitaе монаха редемпториста місцеблостителя і правлячого архієрея Києво-Галицької митрополії Володимира Стернюка» (Львів, 2007) [7], зокрема, у розділі «Інтерв'ю, відгуки, спогади» вміщено спогади М. Бендика «Він був символом нескореності, надії і любові»: розмова з ректором Дрогобицької духовної семінарії мучеників святиотроїцьких отцем-доктором Мироном Бендиком» (Львів, 2007) [7]. Окремо слід виділити спогади о. І. Музички «Біографія Кир Володимира Стернюка: про владу Володимира» (Львів, 2012) [7], «Спогад про зустрічі з Митрополитом Володимиром Стернюком з нагоди його 90-річчя» З. Гасцького (Львів, 2007) [7], спогади Л. Крип'якевич-Цегельської «Дрижачою рукою, але виразно написав «Володимир» : спогад про митрополита» (Львів, 2007) [42], які дозволяють деталізувати життєпис владика. До цієї групи відносимо також численні вшанування та некрологи («В пам'ять вічну буде праведник сей і от слуха зла не убоїтсья» (Львів, 1997) [7], Каспришин Р. «Він учив нас незложими устами боронити правду: упокоївся в Господі митрополит Володимир Стернюк» (Львів, 1997)[7], «В пам'ять вічну буде праведник сей і от слуха зла не убоїтсья» (Львів, 1997)[7], Л. Калинець «Нехай земля буде Вам пухом, Владико» (Львів, 1997)[7], Р. Каспришин «Він учив нас незложими устами боронити правду: упокоївся в Господі митрополит Володимир Стернюк», І. Возняк «про владу Володимира : [до 100-річчя від дня народж.]» (Львів, 2007)[7], М. Бендик «Він був символом нескореності, надії і любові» (Дрогобич, 2007)[7], М. Колтун «Він створив мою священничу долю» (Київ, 2007)[7], Б. Смух «Життя, сповнене жертви» (Львів, 2007)[7], П. Франко «Світлій пам'яті видатного земляка присвячується» (Київ, 2007) [7]). До окремої, сьомої групи, джерельної групи ми відносимо візуальні джерела, зокрема як світлини, так і документальні фільми, які дозволили простежити зміни у характері, на основі фізіономіки охарактеризувати темперамент, риси характеру Володимира Стернюка, з'ясувати його ідейне коло («Документальний фільм «Володимир Стернюк: Служіння у підпіллі» (реж. Андрій Стаськів) [8], О. Шейко «Слідами сповідника віри Володимира Стернюка: фотографії старого Львова»[25]. До остаточної, восьмої групи, належать джерела представлені інтернет-сайтами, матеріали яких були використані для висвітлення фактів при розкритті біографії місцеблостителя Володимира Стернюка, огляді історіографії й укладанні списку використаних джерел і літератури [2, 25].

Отже, джерельна база дослідження життя та душпастирської, громадсько-політичної діяльності є різноплановою, що дозволило комплексно проаналізувати роль історичної епохи, встановити вплив родини, вражень дитинства, на формування особистості Володимира Стернюка, визначити ідейне коло родини. Опубліковані джерела та архівні матеріали є достатньо репрезентативними для комплексного і всебічного висвітлення означеної теми.

Таким чином, сучасне суспільно-політичне життя в Україні визначило і зміни в українській історичній науці, зростаючої ролі світоглядності історичних знань. Не виключенням у цьому контексті є й обрана нами тема, яка передбачає аналіз та всебічну характеристику різнопланових за методологічними підходами історичних праць, які дозволили висвітлити суспільно-політичну ситуацію у Західній Україні у період першої половини ХХ ст., родинні, ідейні, суспільні та конфесійні впливи на життя і громадсько-політичну й душпастирську діяльність одного з очільників «катакомбної» УГКЦ архієпископа Володимира Стернюка. Аналіз історіографії, засвідчує необхідність здійснити комплексне біографічне дослідження життя, церковної та громадсько-політичної діяльності о. Володимира Стернюка. Аналіз джерел для дослідження життя та душпастирської, громадсько-політичної діяльності засвідчує їхню різноплановість, що дозволяє комплексно охарактеризувати та проаналізувати роль історичної епохи, встановити вплив родини, вражень дитинства, на формування особистості Володимира Стернюка, визначити ідейне коло родини Стернюків, вплив Львівського церковного собору на їхню долю, а також висвітлити основні факти життєвого шляху місцеблостителя митрополичого престолу архієпископа Володимира Стернюка.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боцюрків, Б.. Українська Греко-Католицька Церква і Радянська держава (1939-1950) / Б. Боцюрків; пер. з англ. Н. Кочан ; за ред. О. Турія. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2005. 268 с.
2. Бублик, Г. «Мені не потрібні священники, у мене немає храмів, мені потрібні мученики!» До 110-річчя від дня народження Володимира Стернюка [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://risu.org.ua/article_print.php?id=66246&name=kaleido_digest&lang=en +
3. Гайковський М. Українська греко-католицька церква в часи метрополітування Андрея Шептицького / М. Гайковський // Київська церква : альм. християн. думки. Київ : Львів, 2001. Вип. 2–3. С. 96.
4. Гриневич В. Україна: хроніка ХХ століття: довідкове видання. Рік 1940 / НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2009. 234 с.
5. Гунчак Т. Україна. Друга половина ХХ ст. / Київ: Генеза, 1993. 302 с.
6. Дмитрух С. Життя як подвиг для Христа: Curriculum Vitae монаха редемпториста, Місцеблостителя і Правлячого Архієрея Києво-Галицької Митрополії Володимира Стернюка/ Севастіян Дмитрух, ред. Марія Горбаль. Львів : Свічадо, 2007. 224 с.
7. Документальний фільм «Володимир Стернюк: Служіння у підпіллі» [Електронний ресурс] / реж. Андрій Стаськів. 2010. Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=pYMxHtEYRtk>
8. Енциклопедія українознавства : Словникова частина : [в 11 т.] / Наукове товариство імені Шевченка ; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя ; Львів ; Київ : Глобус, 1955-2003рр.
9. Свєєєва Г. Російський православний месіанізм як базовий архетип політичної культури творців "світової революції" / Г. Свєєєва // Пробл. історії України: факти, судження, пошуки. 2007. Вип. 17. С. 115-138.

10. Ідея патріархату Української Греко-Католицької Церкви: історія та сучасність / О. Волинєць // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: Зб. наук. пр. Львів, 2008. Вип. 20. С. 48-52.
11. Інтерв'ю з владикою Володимиром Стернюком від 28. 12. 1994/ Інтерв'юєр: Л. Купчик Життя як подвиг для Христа / Севастіян Дмитрух. Львів, 2007. С. 101-105.
12. Інтерв'ю з о. Володимиром Стернюком від 13. 09. 1993/ Інтерв'юєр: Борис Гудзяк// Життя як подвиг для Христа / Севастіян Дмитрух. Львів, 2007. С. 97-101.
13. Коляда. І, Юрчишин П Вплив родини, дитинства, юнацьких років на становлення особистості митрополита УГКЦ Володимира Стернюка/ Теорія та методика навчання суспільних дисциплін: науково-педагогічний журнал. 2018. №1(6). С.35-40.
14. Кохановська М Місце Митрополита Володимира Стернюка у церковно-державних відносинах/ М.Г. Кохановська // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. Книга II. Львів: Логос, 2006. С. 342-347.
15. Ліквідація УГКЦ (1939-1946). Документи радянських органів державної безпеки : у 2 т./ за ред. В. Сергіїчука. Освіта. К.: 2006. 804 с.
16. Літопис Голгофи України: Т. 2 [Репресована церква]. Львів, 1994. 528 с.
17. Ляшко С. Українські біографічні довідкові видання: ХІХ-ХХ ст.: історичні та теоретико-методичні засади. С.269.
18. Мартирологія українських Церков. В 4 т. Т. 2. Українська Католицька Церква: док., матеріали, християн. самвидав України / упоряд. і ред. : Осип Зінкевич, Тарас Лончина. Торонто: Смолоскип, 1985. 839 с.
19. Марусик Т. Ставлення радянської влади до українського греко-католицького духовенства (1944-1946 рр.) // Питання історії України: Збірник наукових праць. Чернівці, 2000. Т.4. С.179-186.
20. Марчук В. Греко-католики України в 1914-1923 рр. / В. В. Марчук // Гілея: науковий вісник. 2014. Вип. 89. С. 26-28.
21. Пашенко В. Греко-католики в Україні: від 40-х років ХХ століття до наших днів. Полтава: [б.в.], 2002. 615 с.
22. Піх Р. Володимир Стернюк - «Я робив те, що міг. І більше на ніщо не дивився»/ КнигоДрук - Львів, 2018. 152 с.
23. Політична історія України. ХХ століття: У 6 т. (Редкол.: І. Ф. Курас (голова) та ін.) Київ: Генеза, 2002-2003. ISBN 966-504-256-4 Т. 4: Україна у Другій світовій війні, 1939-1945. Керівник тому В. І. Кучер. Київ, 2003. 584 с.
24. Стернюк В. «Мас бути молитва...» : розмова з митрополитом / вели Неоніла Шпаковська Братунь, Богдан Вовк // За вільну Україну. 1991. 27 лип. С. 2.; Автобіографія Владики Володимира Стернюка/ Володимир Стернюк // Життя як подвиг для Христа / Севастіян Дмитрух. Львів, 2007. С. 11-13.; Промова до Папи Івана Павла II про наладнання правної структури нашої церкви/ Володимир Стернюк // Патріархат. 1990. Чис. 9 (верес.). С. 9-10.
25. Шейко О. Слідами сповідника віри Володимира Стернюка [Електронний ресурс] / Олександр Шейко // Фотографії старого Львова. 2016. 15 трав. Режим доступу: <http://photolviv.in.ua/slidy-sprovidnyka-viry-volodymyra-sternyuka/>
26. Ючишин П. Львівський собор 1946 року у долі митрополита УГКЦ Володимира Стернюка та його родини/ Драгоманівські історичні студії. Збірник наукових праць молодих істориків. 2018. Вип. 4(8). С. 263-277.

REFERENCES

1. Bociurkov B. .. Ukrainian Greek Catholic Church and the Soviet State (1939-1950) / B. Bociurkiv; per. from english N. Kochan; ed. O. Turia. Lviv: Publishing House of the Ukrainian Catholic University, 2005. 268 p.
2. Bublik.T. "I do not need priests, I do not have temples, I need martyrs!" To the 110th anniversary of the birth of Vladimir Sterniuk [Electronic resource]. Access mode: - https://risu.org.ua/article_print.php?id=66246&name=kaleido_digest&_lang=en& +
3. Gaikovskiy M. Ukrainian Greek Catholic Church during the Metropolitan Andrey Sheptytsky / M. Gaikovskiy // Kiev Church: Alm. Christians thoughts Kyiv: Lviv, 2001. Vip. 2-3. P. 96.
4. Grinevich V. Ukraine: A Chronicle of the Twentieth Century: Reference Edition. Year 1940 / NAS of Ukraine. Institute of History of Ukraine. Kyiv : Institute of History of Ukraine, 2009. 234 p.
5. Gunchak T. Ukraine. The second half of the twentieth century / Kyiv: Genesis, 1993. 302 p.
6. Dmitruh S. Life as a feat for Christ: Curriculum Vitae of the Redemptorist Monastery, Locum Tenens and the Governing Bishop of the Kyiv-Halych Metropolitanate Vladimir Sterniuk / Sevastian Dmitruh, ed. Maria Gorbai Lviv: Svichado, 2007. 224 p.
7. Documentary film "Volodymyr Sterniuk: Serving in the underground" [Electronic resource] / dir. Andrew Stasky. 2010. Access Mode: <https://www.youtube.com/watch?v=pYMXHtEyRtk>
8. Encyclopedia of Ukrainian Studies: Dictionary part: [in 11 vols] / Scientific Society named after Shevchenko; Goal. edit Prof. Dr. Volodymyr Kubyovych. Paris; New York: Young Life; Lviv; Kyiv: Globus, 1955-2003
9. Evseeva G. Russian n Orthodox Messianism as the basic archetype of the political culture of the creators of the "world revolution" / G. Evseeva / Probl. the history of Ukraine: facts, judgments, searches. 2007. 17. P. 115-138.
10. The idea of the Patriarchate of the Ukrainian Greek Catholic Church: History and Modernity / O. Volynets // Ukrainian National Idea: Realities and Prospects of Development: Zb. sciences Lviv, 2008. 20 Pp. 48-52.
11. Interview with Bishop Volodymyr Sterniuk of 28.12.1994 / Interviewer: L. Kupchik. Life as a feat for Christ / Sevastian Dmitruk. Lviv, 2007. P. 101-105.
12. Interview with Fr. Volodymyr Sterniuk, September 13, 1993 / Interviewer: Boris Gudziak // Life as a feat for Christ / Sevastian Dmitruk. Lviv, 2007. 97-101.
13. Kolyada. And Yurchyshyn P The influence of the family, childhood, adolescence on the formation of the personality of Metropolitan of the UGCC Volodymyr Sterniuk / Theory and methodology of teaching social disciplines: scientific and pedagogical journal. 2018. №. 1 (6). P. 35-40.
14. Kohanovskaya M Place of Metropolitan Volodymyr Sterniuk in Church-State Relations / M.G. Kohanovskaya // History of religions in Ukraine. Scientific Yearbook. Book II. Lviv: Logos, 2006. 342-347 pp.
15. Liquidation of the UGCC (1939-1946). Documents of the Soviet bodies of state security: 2 t. / Per. edit V. Serhiychuk. Education. Kyiv: 2006. 804 p.
16. Chronicle of the Golgotha of Ukraine: T. 2 [Repressed Church]. Lviv, 1994. 528 p.
17. Lyashko S. Ukrainian biographical reference publications: XIX-XX centuries: historical and theoretical-methodical foundations. P.269.

6. Talbot Ian. Pakistan. A Modern History. - London: Hurst and Co, 1998. - 276 p.
7. Ranganathan C.V., V.C. Khanna. India and China: Mao's India War. - New Delhi, 2000. - 201 p.
8. Zeb R. Pakistan and Jihadi Groups in the Kashmir Conflict // Kashmir. New Voices, New Approaches / Ed. By W.P. Sidhu - London: Lynne Publishers, 2006. - P.65-79.

УДК: (477.41)+06.041

І.Коляда, А. Дрозденко
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
м. Київ

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ЦИВІЛЬНОГО ГУБЕРНАТОРА НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЙ У СКЛАДІ РОСІЇ (КІНЕЦЬ ХVІІІ – ПЕРША ПОЛОВИНА ХІХ СТ.)

У статті проаналізовано історію функціонування інституту цивільного губернатора – імперського місцевого органу влади в українських губерніях у складі Російської імперії, визначено історичні умови формування управлінської інституції упродовж першої половини ХІХ ст. На основі архівних матеріалів та опублікованих нормативно-правових актів Російської імперії авторами охарактеризовано історико-правові аспекти діяльності цивільного губернатора, зміну його службових повноважень відповідно до внутрішньополітичного становища країни.

Ключові слова: цивільний губернатор, чиновник, влада, губернія, імперська адміністрація.

Коляда І., Дрозденко А. Историко-правовые аспекты функционирования института гражданского губернатора на территории украинский губерний в составе России (конец XVIII – первой половине XIX вв.)

В статье проанализирована история функционирования института гражданского губернатора – имперского местного органа власти в украинских губерниях в составе Российской империи, определены исторические условия формирования управленческой институты в течение первой половины XIX в. На основе архивных материалов и опубликованных нормативно-правовых актов Российской империи авторами охарактеризованы историко-правовые аспекты деятельности гражданского губернатора, изменение его служебных полномочий в соответствии с внутриполитического положения страны.

Ключевые слова: гражданский губернатор, чиновник, власть, губерния, имперская администрация.

Koliada I., Drozdenko A. Historical and legal aspects of the functioning of the institute of the civilian governor in the territory of ukrainian rubber in the composition of russia (end of 18 th - the first half of 19 th centuries)

The article analyzes the history of the functioning of the institute of the civilian governor – the imperial local authority in the Ukrainian provinces within the Russian Empire, and defined the historical conditions for the formation of a management institution during the first half of the nineteenth century. On the basis of archival materials and published normative legal acts of the Russian Empire, the authors described the historical and legal aspects of the activity of the civil governor, change of his official powers in accordance with the internal political situation of the country.

Key words: civil governor, official, government, province, imperial administration.

Постановка проблеми. Після III поділу Речі Посполитої у 1797 р. Правобережна Україна (Київщина, Поділля, Волинь) було приєднано до Російської імперії. Відтак, перед самодержавною владою постало завдання інкорпорації й уніфікації усіх сфер життя українського населення до загальноімперських норм. Однією з форм такої інкорпораційної політики Російської імперії на території українських губерній став інститут цивільного губернатора, який існував поряд з інститутом військового губернатора (був наділений адміністративними повноваженнями здійснити цю інкорпорацію) [15, С.249].

Метою дослідження є проаналізувати організаційно-правові засади, принципи функціонування інституту цивільного губернатора у першій половині ХІХ ст.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Авторами комплексно проаналізовано процес функціонування інституту цивільного губернатора упродовж першої половини ХІХ ст. Досі поза увагою дослідників перебуває ця проблема історії функціонування губернських інститутів. Так, окреслена проблема частково висвітлюється у студіях І.Коляди [6, 7], Д.Ніколайчука [9, 10], О.Романцова [15, 16], О.Рудюка [17], А.Черепанова [21], В.Шандри [22].

Виклад основного матеріалу. Формування інституту «цивільного губернатора», як зазначає сучасний український дослідник Д. Ніколайчук, припадає на період 1796-1797 рр. і пов'язаний з переглядом імператором Павлом I адміністративно-територіального поділу, впровадженого Катериною II [9, С.45]. 12 грудня 1796 р. імператором Павлом I було видано указ «О новом разделении государства на губернии» (від 12 грудня 1796 р.) згідно якому намісництва скасовано і офіційно перейменовано у губернії, а вся територія Російської імперії